

BIBLIOTEKA

POSTSCRIPTUM POLONISTYCZNEGO

BIBLIOTEKA

POSTSCRIPTUM POLONISTYCZNEGO

2012 · 1
Interpretacje

Redaktor naukowy

JOLANTA TAMBOR
przy współpracy
WIOLETTY HAJDUK-GAWRON
i MAŁGORZATY SMERECZNIK

Rada Programowa

KALINA BAHNEWA Sofia, JERZY BARTMIŃSKI Lublin,
WIKTOR CHORIEW Moskwa, ANNA DĄBROWSKA Wrocław,
MARIA DELAPERRIÈRE Paryż, KATARZYNA DZIWIWREK Seattle,
ELWIRA GROSSMAN Glasgow, KRIS VAN HEUCKELOM Leuven,
MAŁGORZATA KITA Katowice, AŁŁA KOŻYNOWA Mińsk,
LUIGI MARINELLI Rzym, MICHAŁ MASŁOWSKI Paryż,
GERHARD MEISER Halle, WŁADYSŁAW MIODUNKA Kraków,
LÁSZLÓ K. NAGY Debreczyn, ALEKSANDER NAWARECKI Katowice,
WACŁAW M. OSADNIK Edmonton, KAZIMIERZ OŻÓG Rzeszów,
ANNA MAŁGORZATA PACKALÉN PARKMAN Uppsala,
TOKIMASA SEKIGUCHI Tokio, MARIÉ SOBOTKOVÁ Olomuniec,
TAMARA TROJANOWSKA Toronto

Pismo krajowych i zagranicznych polonistów
poświęcone zagadnieniom związanym z nauczaniem
kultury polskiej i języka polskiego jako obcego

BIBLIOTEKA

POSTSCRIPTUM POLONISTYCZNEGO

Wersja elektroniczna: www.postscriptum.us.edu.pl

Recenzenci

TOMASZ STĘPIEŃ

JÓZEF WRÓBEL

Korekta

ZESPÓŁ

Redakcja techniczna

KAROLINA POSPISZIL

Publikacja sfinansowana ze środków:

UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO W KATOWICACH

Adres

„Postscriptum Polonistyczne”

Szkoła Języka i Kultury Polskiej UŚ

pl. Sejmu Śląskiego 1, 40-032 Katowice

tel./faks: +48 322512991, tel. 48 322009424

e-mail: postscriptum@us.edu.pl

www.postscriptum.us.edu.pl

Wydawca

Uniwersytet Śląski w Katowicach

Szkoła Języka i Kultury Polskiej

Dystrybucja

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice

e-mail: wydawus@us.edu.pl; www.wydawnictwo.us.edu.pl

tel.: 48 32 3592056

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Wydawnictwo Gnome, Katowice

Nakład: 250 egz.

ISSN 1898-1593

Spis treści

ZAMIĄST „PRESCRIPTUM”	9
JOANNA DEMBIŃSKA-PAWELEC: Apokryf Jarosława Marka Rymkiewicza. O wierszu <i>Pamięci B.L.</i>	11
EWA JASKÓŁOWA: Język jako „zepsute narzędzie” porozumienia. O poezji Wisławy Szymborskiej	27
JOANNA KISIEL: Liryczny hold. O wierszu Czesława Bednarczyka <i>Wizyta u poety</i>	39
MARIAN KISIEL: Starość, samotność. O <i>Opisie wieczoru autorskiego</i> Czesława Bednarczyka	47
DANUTA OPAKKA-WALASEK: Z czasem i przeciw czasowi. O wierszu Urszuli Koziol <i>W samo lato</i>	53
DARIUSZ PAWELEC: Intertekstualna mozaika w wierszu Witolda Wirpszy pt. <i>Samobójcom</i>	67
MAREK PYTASZ: <i>Ty, która jesteś poezją tych, którzy nie mają innej</i> Stanisława Balińskiego. Baliński czyta Barańczaka?	77

TADEUSZ SŁAWEK: „Dryf wyspiarski”. O podróży i doświadczeniu miejsca	91
BERNADETA NIESPOREK-SZAMBURSKA: Rozpoznać Prerię, czyli o międzykulturowym czytaniu wiersza Jerzego Harasymowicza	113
AGNIESZKA TAMBOR: Romuald Cudak. Badacz, interpretator, redaktor	125
WIOLETTA HAJDUK-GAWRON: Romuald Cudak: Bibliografia	131
Noty o autorach	137

Contents

ALTERNATIVE “PRESCRIPTUM”	10
JOANNA DEMBIŃSKA-PAWELEC: Apocrypha by Jarosław Marek Rymkiewicz. On the <i>Poem Pamięci B.L.</i> [<i>In Memory of B.L.</i>]	11
EWA JASKÓŁOWA: Language as a ‘Rotten Tool’ of Communication. About Wisława Szymborska’s Poetry	27
JOANNA KISIEL: Lyrical Tribute. On Czesław Bednarczyk’s Poem <i>Wizyta u poety</i> [<i>Visiting a Poet</i>]	39
MARIAN KISIEL: Senility, Solitude. On Czesław Bednarczyk’s <i>Opis wieczoru autorskiego</i> [<i>Description of the Poetry Reading</i>]	47
DANUTA OPAKKA-WALASEK: Time and Against Time. About Urszula Kozioł’s Poem <i>W samo lato</i> [<i>At the Very Summer</i>]	53
DARIUSZ PAWELEC: Intertextual Mosaic in Witold Wirpsza’s Poem <i>Samobójcom</i> [<i>To the Suicides</i>]	67
MAREK PYTASZ: Stanisław Baliński’s Poem <i>Ty, która jesteś poezją tych, którzy nie mają innej</i> [<i>You, That Are the Poetry of Those Who Have No Other</i>]. Is Baliński Reading Barańczak?	77

TADEUSZ SŁAWEK: <i>La dérive insulaire</i> . On the Journey and the Experience of Place	91
BERNADETA NIESPOREK-SZAMBURSKA: Recognize the <i>Prairie</i> . A Multicultural Reading of Jerzy Harasymowicz's Poem	113
AGNIESZKA TAMBOR: Romuald Cudak. Researcher, Literary Critic, Editor	125
WIOLETTA HAJDUK-GAWRON: Romuald Cudak: Bibliography	131
About the Authors	137

ZAMIAST „PRESCRIPTUM”

Oddajemy do rąk Czytelników publikację, którą chcielibyśmy uczynić pierwszym numerem Biblioteki „Postscriptum Polonistycznego”. Jest to numer specjalny. Został zredagowany przez członków komitetu redakcyjnego oraz przyjaciół redaktora naczelnego pisma, który w tym roku obchodzi 60. urodziny.

Pismo ma charakter monograficzny. Niniejszy tom specjalny został zatytułowany *Interpretacje*. Swoje teksty do tomu złożyli przyjaciele, pracownicy Wydziału Filologicznego, którzy w ciągu 22 lat istnienia Szkoły Języka i Kultury Polskiej, której przez 16 lat Romuald Cudak był dyrektorem, byli z nią związani poprzez wykłady o literaturze polskiej dla cudzoziemców, prowadzone i w Polsce, i w wielu miejscach za granicą. Wykłady te odbywały się w ramach letniej szkoły języka, literatury i kultury polskiej w Cieszynie, Podyplomowych Studiów Kwalifikacyjnych Nauczania Kultury Polskiej i Języka Polskiego jako Obcego w ich edycjach polskich (Katowice, Rybnik) i zagranicznych (Budapeszt, Lwów, Mińsk, Berlin, Lipsk, Rzym, Kolonia) oraz na zagranicznych polonistykach, z którymi Szkoła nawiązała współpracę w czasie dyrektury R. Cudaka. Zajęcia te często miały charakter wykładów i seminariów interpretacyjnych, pracy z tekstami poetyckimi, co bardzo pociąga młodych polonistów za granicą.

Mamy nadzieję, że specjalny, jubileuszowy tom jako dodatek do „Postscriptum Polonistycznego” nie tylko sprawi radość Jubilatowi, ale także będzie atrakcyjną publikacją dla pracowników i studentów zagranicznych polonistyk, stanowiąc dla nich inspirację do kolejnych lekcji literackich.

Jolanta Tambor
zastępca redaktora naczelnego

ALTERNATIVE “PRESCRIPTUM”

We present this volume to the readers and we would like it to be the first issue in the series called *Postscriptum Polonistyczne Library*. This is a special issue. It has been compiled by the members of editorial office and friends of the General Editor, who celebrates his 60th birthday this year.

The magazine is monographic in character. This special issue has been called *Interpretations*. It consists of articles written by Romuald Cudak's friends: employees of the Faculty of Philology. During the 22 years the School of Polish Language and Culture has been operating (16 years with Romuald Cudak as its headmaster) they have been connected with the school through lectures on Polish literature given to foreigners both in Poland and in many places abroad. The lectures were designed for the Summer School of Polish Language and Culture in Cieszyn, a Postgraduate Course in Teaching Polish Culture and Polish Language to Foreigners – its Polish editions (Katowice, Rybnik) and foreign editions (Budapest, Lviv, Minsk, Berlin, Leipzig, Rome, Cologne) - and some faculties of Polish philology abroad that the School began to cooperate with while Romuald Cudak was its headmaster. These lectures and seminars were dedicated to the art of interpretation, which is very attractive for Polonists abroad.

We hope that this special issue, as a supplement to *Postscriptum Polonistyczne*, will not only satisfy the Jubilat but will become an attractive publication for teachers and students of Polish philology abroad, inspiring them to further literary experiences.

Jolanta Tambor
Deputy Editor

Noty o autorach

Joanna Dembińska-Pawelec – Dr hab. nauk humanistycznych, pracuje w Zakładzie Teorii Literatury Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej im. Ireneusza Opackiego Uniwersytetu Śląskiego. Zajmuje się polską poezją XX wieku, szczególnie twórczością Stanisława Barańczaka oraz Jarosława Iwaszkiewicza. Autorka m.in. książek *Światy możliwe w poezji Stanisława Barańczaka* (Katowice 1999) oraz *Villanella. Od Anonima do Barańczaka* (Katowice 2006).

Dariusz Pawelec – Profesor Uniwersytetu Śląskiego, dr hab. nauk humanistycznych, kierownik Zakładu Poetyki Historycznej i Sztuki Interpretacji Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej im. Ireneusza Opackiego, dyrektor Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej Uniwersytetu Śląskiego. Jest autorem kilku książek: *Poezja Stanisława Barańczaka. Reguły i konteksty* (Katowice 1992), *Lingwiści i inni. Przewodnik po interpretacjach wierszy współczesnych* (Katowice 1994), *Czytając Barańczaka* (Katowice 1995), *Debiuty i powroty. Czytanie w czas przełomu* (Katowice 1998), *Świat jako Ty. Poezja polska wobec adresata w drugiej połowie XX wieku* (Katowice 2003), *Od kotysanki do trenów. Z hermeneutyki form poetyckich* (Katowice 2006).

Joanna Kisiel – Dr hab. nauk humanistycznych, pracuje w Zakładzie Teorii Literatury Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej im. Ireneusza Opackiego Uniwersytetu Śląskiego. Jest autorką m.in. książek *Retoryka i melancholia. O poezji Jana Lechonia* (Katowice 2001), *Imiona lęku. Szkice o poetach i wierszach* (Katowice 2009), *Chwile ulotne. O poezji Ryszarda Kapuścińskiego* (Katowice 2009), współautorką *Małego leksykonu kultury. Kierunki – style – tendencje* (Katowice 1996).

Marian Kisiel – Prof. zw. dr hab. nauk humanistycznych, kierownik Zakładu Literatury Współczesnej Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej im. Ireneusza Opackiego (od 2002 roku), prodziekan ds. Rozwoju i Promocji Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Śląskiego (od 2008 roku). W latach 1996–2002 zastępca dyrektora, w latach 2002–2008 dy-

rektor Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej. Prof. zw. dr hab. Marian Kisiel jest autorem i współautorem wielu książek, m.in.: *Czego nie ma w podręcznikach języka polskiego? (Mały przewodnik po współczesnej literaturze polskiej)* (Gliwice 1991), *U podstaw twórczości Adama Czerniawskiego* (Gliwice 1991), *Mały leksykon kultury. Kierunki – style – tendencje* (Katowice 1996; współautorzy: J. Kisiel, Z. Marcinów), *Wieży i wzloty. Przełom 1955–1959 w literaturze polskiej – próba modelu* (Kielce 1996) *Polskie pisma literackie* (Warszawa 1997), *Świadectwa, znaki. Głosy o poezji najnowszej* (Katowice 1998), *Od Różenicza. Małe szkice o poezji* (Katowice 1999), *Zmiana. Z problemów świadomości literackiej przełomu 1955–1959 w Polsce* (Katowice 1999), *Pamięć, biografia, słowo. Szkice o poetach dwóch generacji* (Katowice 2000), *Pokolenia i przełomy. Szkice o literaturze polskiej drugiej połowy XX wieku* (Katowice 2004), *Przypisy do współczesności* (Katowice 2006), redaktorem kilkunastu tomów, członkiem wielu prestiżowych organizacji i towarzystw naukowych.

Danuta Opacka-Walasek – Prof. Uniwersytetu Śląskiego, dr hab. nauk humanistycznych, pracownik Zakładu Literatury Współczesnej w Instytucie Nauk o Literaturze Polskiej im. Ireneusza Opackiego, kierownik Studiów III stopnia na Uniwersytecie Śląskim. Autorka wielu artykułów oraz książek, m.in.: „...pozostać wiernym niepewnej jasności”. *Wybrane problemy poezji Zbigniewa Herberta* (Katowice 1996), *Czytając Herberta* (Katowice 2001), *Chwile i eony. Obrazy czasu w polskiej poezji drugiej połowy XX wieku* (Katowice 2005).

Marek Pytasz – Prof. Uniwersytetu Śląskiego, dr hab., pracownik Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej im. Ireneusza Opackiego. Zajmuje się polską literaturą współczesną, zwłaszcza emigracyjną. Pełnił funkcję dyrektora Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego. Jest autorem wielu rozpraw naukowych, redaktorem *Oponieści biblijnych*, *Szkołnego słownika literatury polskiej XX wieku* (Katowice 2000), współredaktorem *Szkołnego słownika bohaterów literatury polskiej* (wspólnie z M. Kisiel), *Szkołnego słownika bohaterów literatury powszechnej* (przy współudziale M. Kisiela), *Szkołnego słownika wiedzy o literaturze* (współ z R. Cudakiem) i wielu innych.

Tadeusz Sławek – Prof. zw. dr hab. nauk humanistycznych, kierownik Katedry Literatury Porównawczej Uniwersytetu Śląskiego, w latach 1997–2002 Rektor Uniwersytetu Śląskiego, a w latach 1990–1995

przewodniczący Senackiej Komisji ds. Współpracy z Zagranicą. Specjalizuje się w historii literatury angielskiej i amerykańskiej oraz teorii literatury. Opublikował kilkadziesiąt artykułów, zredagował kilkanaście tomów prac zbiorowych, jest autorem wielu książek, z których ważniejsze to: *Dark Glory. Robinson Jeffers and His Philosophy of Man, Time and Thing* (Katowice 1990), *Maszyna do pisania; Jaquesa Derridy teoria literatury* (wraz z Tadeuszem Rachwałem; Warszawa 1993), *Sfera szarości. Szkice o literaturze i myśli XVIII w.* (wraz z T. Rachwałem; Katowice 1994), *Literary Voice. The Calling of Jonagh* (wraz z D. Weslingiem).

Ewa Jaskółowa – Prof. dr hab., kierownik Katedry Dydaktyki Języka i Literatury Polskiej Uniwersytetu Śląskiego. Od początku swej kariery naukowej interesuje się problemami literatury i dydaktyki. Sprawność interpretacyjną i świadomość literaturoznawczą uznaje za podstawę działań dydaktycznych nauczyciela języka polskiego w szkole. Jest autorką kilku książek: *Poetyckie podróże Stanisława Balińskiego* (Katowice 1988), *Od poezji kosmosu do poezji czasu. Studium o twórczości Stanisława Ciesielczuka* (Katowice 1997), *Od „Bogurodzicy” do poezji Szymborskiej. Historia literatury* (Warszawa–Chicago 2001), *„Kto to był”. Żona Lota w poezji XX wieku, czyli rozbijanie stereotypu* (Katowice 2006).

Bernadeta Niesporek-Szamburska – Prof. Uniwersytetu Śląskiego, dr hab. nauk humanistycznych, kierownik Zakładu Dydaktyki Języka Polskiego Uniwersytetu Śląskiego. W latach 80. brała udział w prowadzonych pod kierunkiem prof. dra hab. Władysława Lubasia badaniach socjolingwistycznych nad językiem miast Górnego Śląska i Zagłębia, a od 1993 roku – w międzynarodowych badaniach nad językiem dziecka. Jest autorką książek: *Język wierszy dla dzieci* (na materiale „Świerszczyka”) (Katowice 1990), *Językowy obraz pór roku i tradycji kulturonych w twórczości dzieci* (Katowice 2004) oraz wielu artykułów naukowych, recenzji, a także współautorką kilku podręczników szkolnych i materiałów metodycznych z zakresu kształcenia językowego (w tym ortografii) dla nauczycieli uczących języka polskiego w szkołach podstawowych, zawodowych, liceach oraz technikach. Jest także współautorką (wraz z dr A. Achtelem) książki *Bawimy się w polski 1. Podręcznik do nauki języka polskiego dla dzieci* (Katowice 2009).

Jolanta Tambor – Prof. Uniwersytetu Śląskiego, dr hab., dyrektor Szkoły Języka i Literatury Polskiej Uniwersytetu Śląskiego, pracownik Insty-

tutu Języka Polskiego UŚ. Zajmuje się socjolingwistyką, dialektologią, etnolingwistyką, fonetyką i fonologią oraz glottodydaktyką. Jest autorką kilku książek: *Język polskiej prozy fantastyczno-naukowej* (Katowice 1990), *Mowa Górnślązaków oraz ich świadomość językowa i etniczna* (Katowice 2006, II wyd. 2008), *Fonetyka i fonologia współczesnego języka polskiego. Ćwiczenia* (Warszawa 2007), *Stanisław Lem. Jak ocalał świat, Maszyna Trurla, Wyprawa pierwsza A, czyli Elektrybalt Trurla*, Seria „Czytaj po polsku”, t. 7 (Katowice 2010), *Oberschlesien – Sprache und Identität* (Hildeshaim–Zürich–New York: Georg Olms Verlag, 2011), a także współautorką podręczników *Fonetyka i fonologia współczesnego języka polskiego* (wraz z D. Ostaszewską: Warszawa 2000, 2002, 2004, 2006, 2008), *Śpiewajaco po polsku* (z A. Majkiewicz: Katowice 2004, 2006, 2009) i monografii *Gwara śląska – świadectwo kultury, narzędzie komunikacji* (z A. Skudrzyk, K. Urban, O. Wolińską: Katowice 2000).

Agnieszka Tambor – Mgr, pracownik Katedry Międzynarodowych Studiów Polskich Uniwersytetu Śląskiego. Zajmuje się glottodydaktyką i filmem polskim. Jest autorką dwu książek: *Polska półka filmowa. 100 filmów, które każdy cudzoziemiec powinien zobaczyć* (Katowice 2012) oraz opracowania: Zofia Nalkowska: *Przy torze kolejonym*, Tadeusz Borowski: *Proszę państwa do gazu*. (Katowice 2011, w serii „Czytaj po polsku”, t. 8).

Wioletta Hajduk-Gawron – Dr, pracownik Katedry Międzynarodowych Studiów Polskich Uniwersytetu Śląskiego. Zajmuje się glottodydaktyką i nauczaniem literatury polskiej cudzoziemców. Jest współautorką książek: *Bądź na B1* (Kraków 2010, 2012, wraz z A. Achteлик, A. Madeją i M. Świątek), autorką gry edukacyjnej *Znajdź pytanie, znajdź odpowiedź* i członkiem zespołu redakcyjnego serii „Czytaj po polsku”.